



Länsstyrelsen
Skåne



foto Johan Hammar

Nederbördsfattiga och varma växetsäsonger medför ofta stor vattenbrist som på olika sätt påverkar jordbruksföretag. Det blir uppenbart att bevattningsdammar hade kunnat lindra situationen. Dammen kan planeras så att den bidrar till viltvården.

BEVATTNINGS- DAMMAR

Länsstyrelsen Skåne vill att länets jordbruksföretag ska vara livskraftiga. Du som är beroende av bevattning av grödor eller dricksvatten till dina djur behöver långsiktigt säkra dina möjligheter och rättigheter till vattenuttag. Ett exempel är att anlägga bevattningsdammar. Här berättar vi det viktigaste du behöver veta för att trygga din vattenförsörjning.

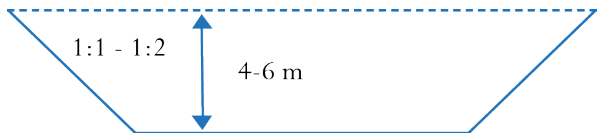
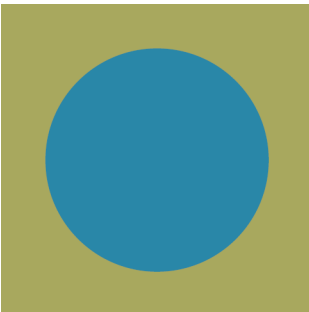


EN BEVATTNINGSDAMM



Exempel på bevattningsdamm

En bevattningsdamm eller **bevattningsmagasin** är djup. Den har branta slänter och kan vara utformad som en fyrkant eller cirkel och eventuellt täckt med duk i botten. En bevattningsdamm är ett bra sätt att ta till vara på överskottsvatten i naturen om den fylls på med dräneringsvatten från diken eller rörledningar och från vattendrag när det är höga flöden.



Tillstånd för bevattningsdamm

Grundidén med bevattningsdammen är att fylla på under höst och vinter när det finns överskott av vatten i landskapet. Du kan däremot inte utgå från att dammen kan fyllas på ytterligare under odlings säsongen.

Om du anlägger en bevattningsdamm som bara fylls på vid högflöden – *och inte riskerar att påverka vattendrag vid lågflöden, se figur 2* – då räcker en anmälan till länsstyrelsen. Bevattningsdammen kan i sådant fall ändå användas för bevattning vid lågflöden.

Om du däremot behöver fylla på dammen under odlings säsongen, eller vill göra stora vattenuttag, då krävs tillstånd. Mer om utformning av dammar längre ned.

ANMÄLAN OCH TILLSTÅND

Olika prövningsnivåer

Olika typer av vattenverksamhet kräver olika typer av prövning och gränsen för vilken prövning som behövs är inte alltid tydlig. Prövningsnivån beror främst på de lokala förutsättningarna, exempelvis vilken konkurrens det finns om vattnet i din omgivning. Oavsett vilken prövningsnivå som blir aktuell för din verksamhet behöver du skaffa dig kunskap om uttagens påverkan och ha en bra egenkontroll.



Anmälan

För vissa vattenverksamheter – exempelvis bevattningsdammar på högst 5 hektar – räcker det att anmäla till länsstyrelsen innan verksamheten påbörjas.

Det räcker även med en anmälan om du leder bort högst 600 m³ ytvatten per dygn från ett vattendrag. Då får du ta ut högst 100 000 m³ vatten per år. Du måste också hålla dig till de riktlinjer som finns, se vidare nedan. En anmälan är en ganska enkel procedur. Länsstyrelsen bedömer om påverkan av verksamheten eller uttaget håller sig inom riktlinjerna. Om påverkan är större så ska du ansöka om tillstånd.

En anmälan ger ingen rättslig trygghet. Om det uppstår klagomål kan länsstyrelsen göra tillsyn och kräva att du stoppar uttaget. Om du är beroende av bevattning och inte kan eller vill anlägga en damm som bara fylls på vid höga flöden, är det alltså ingen långsiktig lösning att bara anmäla ditt vattenuttag. Det kan vara låga flöden i de skånska vattendragen när behovet av bevattning är som störst.

Tillstånd

Tillstånd kallades tidigare för vattendom. Det ger dig laglig rätt att använda vattnet enligt den beslutade tillståndsdomen. Tillståndsdomen är det enda som kan säkra din vattentillgång för framtida bevattning på dina marker. Det är Mark- och miljödomstolen som ger tillstånd för vattenuttag, våtmarker och bevattningsmagasin. Flera odlare kan gå samman och söka tillstånd samtidigt, och dela på kostnaderna för tillståndet.

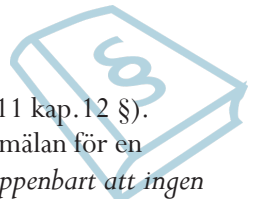
Om ytvattenuttag behöver göras vid andra gränser än våra riktlinjer så behövs alltid tillstånd, se riktlinjer nedan. Är uttaget från ett vattendrag större än 600 m³ ytvatten per dygn, eller totalt mer än 100 000 m³ per år behövs alltid tillstånd, om uttaget inte är uppenbart oskadligt, se undantagsparagrafen nedan. När det gäller grundvattenuttag behövs alltid tillstånd - *såvida uttaget inte är uppenbart oskadligt* - se undantagsparagrafen nedan.

En av länsstyrelsens uppgifter är att vägleda dig inför din tillståndsprövning. Ta därför kontakt med länsstyrelsen för samråd i god tid innan du lämnar in din tillståndsansökan till domstolen.

Undantagsparagrafen

I vattenlagstiftningen finns en undantagsparagraf (miljöbalken 11 kap.12 §). Under vissa förutsättningar behövs det varken tillstånd eller anmälan för en vattenverksamhet. Undantaget kan du använda om- *det är uppenbart att ingen eller inget kan skadas av din vattenverksamhet*. För vattenverksamheter som är små och kortvariga är detta en bra och viktig bestämmelse. Tillfälliga grundvattenuttag görs ofta med stöd av undantagsparagrafen, när det inte finns enskilda brunnar i närheten som kan påverkas. Men om du felaktigt använder dig av bestämmelsen kan du bli både åtalsanmäld och förelagd om återställning. Det är därför viktigt att du har kunskap om de lokala förutsättningarna.

Dricksvattenuttag till dig själv, din familj och dina djur räknas som husbehov och behöver inte tillstånd eller anmälan. Men uttaget får inte orsaka skada hos någon annan. Även i detta fall måste du skaffa dig kunskap och hålla dig förtäpande informerad om vilka effekter ditt vattenuttag får och vid behov minska risken för skada.



Riktlinjer för bevattningsuttag för de som inte har tillstånd

När får man ta vatten från vattendrag om man inte har tillstånd? Länsstyrelserna i Skåne och Blekinge har beslutat om riktlinjer för bevattningsuttag, som även gäller påfyllnad av bevattningsdammar och våtmarker. Riktlinjen är att - *flödet måste vara högre än 30 procent av årsmedelflödet*. 30-procentgränsen bygger på en generell bedömning av risk för skador på fisk, musslor, groddjur och andra levande organismer i vattnet. Under sommaren 2018 var flödet i de flesta vattendragen i Skåne mellan en och fem procent av årsmedelflödet.

I reglerade vattendrag är det inte tillåtet att ta vatten även om flödet ligger över 30 procent. Ett uttag som inte har tillstånd får alltså inte inskränka på de rättigheter och skyldigheter som tillståndsgivna uttag har skaffat sig.

SÄRSKILT OM BEVATTNINGSDAMMAR

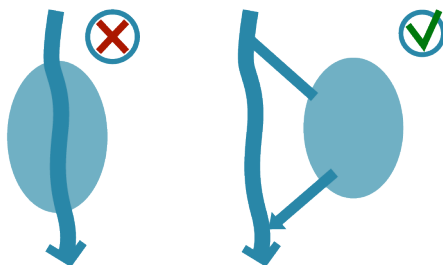
Ur miljösynpunkt är det bäst om bevattningsdammarna fylls på med dräneringsvatten från diken eller rörledningar. Då kommer näringsämnen tillbaka till åkermarken istället för att hamna i åar, sjöar och hav. Det är inte säkert att det vattnet räcker och du kommer då behöva fylla på med annat vatten, till exempel från vattendrag under höga flöden.

Lämpliga platser för vattenmagasin

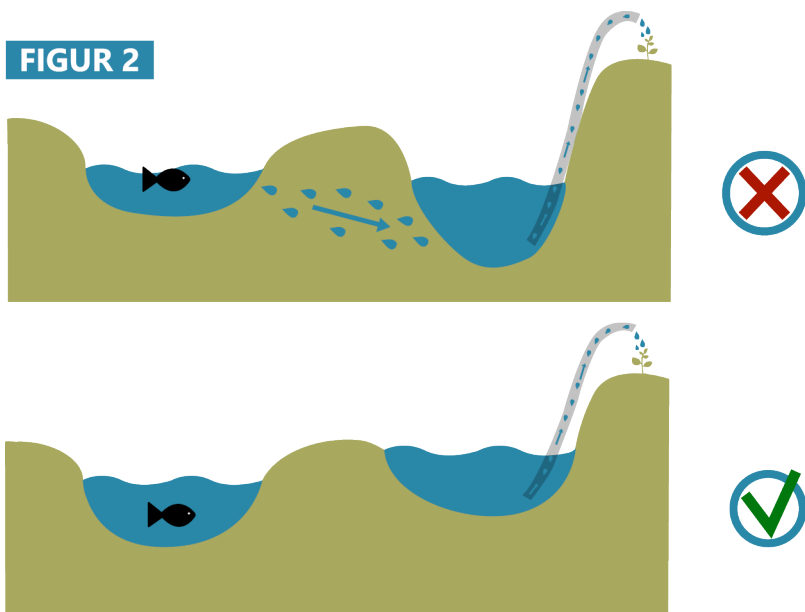
Bevattningsdammar bör inte placeras i vattendragens fåra, där de hindrar vattenvandrande organismer och dämmer bort miljöer där det naturligt finns fall. *Se figur 1.*

Djupa bevattningsdammar bör placeras längre bort från vattendraget. Det beror på att marken mellan dammen och vattendraget släpper igenom vatten. En bevattningsdamm som är djupare än botten i vattendraget kan då dränera vattendraget på vatten när uttag för bevattning görs. *Se figur 2.*

FIGUR 1

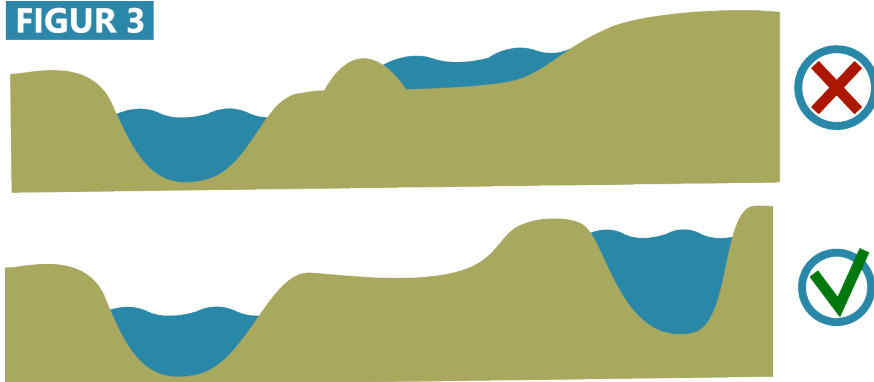


FIGUR 2



Dammar bör inte skapas genom att vallar läggs mot vattendrag. En sådan anläggning gör nämligen att vattendraget inte kan svämma över naturligt. Då är det bättre om dammen placeras längre ifrån vattendraget. *Se figur 3.*

FIGUR 3



Från dräneringsledningarna som det går vatten i även sommartid kan inte allt vatten tas in till en bevattningsdamm. Det beror på att flödet med kallt vatten i dräneringsledningarna är viktigt för vattendragen under torrperioder. Det vattnet bör alltså ledas förbi bevattningsdammen. Alternativt behöver utloppet konstrueras så att ett utflöde från dammen alltid sker, vilket sällan är något som önskas när vattnet ska användas för bevattning.

Vill du anlägga en bevattningsdamm?

Har du frågor om bevattningsdammar?

Ta kontakt med Fiske- och restaureringsenheten:

www.lansstyrelsen.se/skane/anlaggavatmark

Har du frågor om bevattning?

Ta kontakt med Vattenenheten:

www.lansstyrelsen.se/skane/bevattning

Har du frågor om investeringsstöd för bevattningsdamm?

Ta kontakt med enheten för landsbygdsutveckling:

www.lansstyrelsen.se/skane/natur_och_landsbygd/stod_till_jordbruk_och_landsbygd/investeringsstod_for_bevattningsdammar



Länsstyrelsen
Skåne